

Gouds Geschiedenis Examen vwo

2024

handelingsdeel
donderdag 11 april
11:25 – 14:35

geschiedenis

Streekarchief Midden-Holland

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit Gouds Geschiedenis Examen bestaat uit 20 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 45 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg vereist is, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende gebeurtenissen over Gouda staan in willekeurige volgorde:

- 1 De Goudse patriotten houden Wilhelmina van Pruisen, de vrouw van stadhouder Willem V, bij het plaatsje Bonrepas tegen op haar reis naar Den Haag.
- 2 Met het begin van de Tachtigjarige Oorlog kwam het einde aan de mogelijkheid bier te exporteren, waarna de bierhandel in Gouda inzakte en de meeste brouwerijen verdwenen.
- 3 De Goudse predikanten kiezen in de strijd tussen remonstranten en contraremonstranten voor het remonstrantse kamp.
- 4 In de Tweede Wereldoorlog zijn ongeveer 500 Joden weggevoerd.
- 5 Archibald Maclaine Pont faciliteert de komst van het eerste treinstation in Gouda, wat de bereikbaarheid van de stad ten goede komt.
- 6 Hendrik Wytéma bevordert de samenwerking tussen Europese landen en sluit vriendschapsbanden met verschillende steden, waardoor ze zustersteden van Gouda worden.

- 2p 1 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

In 2023 werd bij bodemonderzoek voorafgaande aan de aanleg van de nieuwe woonwijk 'Westergouwe' een aantal beenderen gevonden van meer dan 5000 jaar oud. Het zou volgens de archeologen gaan om een vis- en jachtkamp uit de Steentijd.

- 2p 2 Leg uit wat deze vondst onthult over het leven van mensen in de Steentijd in de buurt van Gouda.

Gebruik bron 1

Ruurd Kok deed onderzoek naar de Romeinse geschiedenis van Gouda. Hij stelde zich daarbij de volgende vraag: 'Is het vrijwel ontbreken van vindplaatsen het gevolg van de afwezigheid van Romeinse bewoning of van de mate waarin het gebied archeologisch is onderzocht.'

- 2p 3 Leg met een verwijzing naar de bron uit of de bron relevant is voor het onderzoek.

De middeleeuwen

Gebruik bron 2.

Deze bron past bij een kenmerkend aspect.

- 2p 4 Leg met de bron uit bij welk kenmerkend aspect de bron past.

Gebruik nogmaals bron 2.

- 2p **5** Verklaar aan de hand van de bron dat de stadsrechten van Gouda een positieve invloed hebben gehad op de economie van de stad.

Gebruik bron 3.

- 2p **6** Leg met de bron uit dat Gouda meer zelfstandigheid kreeg in de late middeleeuwen.

Gebruik bron 4.

Stel: een onderzoek naar de beweging van de begijnen heeft twee onderzoeksgebieden:

- 1 De verspreiding van de beweging van de begijnen in Gouda.
- 2 De motieven van vrouwen om toe te treden tot de beweging van de begijnen.

De bron wordt alleen gebruikt voor de eerste deelvraag.

- 3p **7** Verklaar dit door:
- aan te geven dat je de bron kunt gebruiken voor het eerste onderzoeksgebied, en
  - uit te leggen dat de bron minder betrouwbare informatie bevat voor het tweede onderzoeksgebied.

Vroegmoderne tijd

In 1542 werd het Catharina Gasthuis opgericht. Dit vanuit het Goudse stadsbestuur georganiseerde gasthuis, was een onderkomen voor arme zieken en gebrekkige bejaarden.

- 3p **8** Toon aan dat er ten opzichte van de middeleeuwen een verandering had plaatsgevonden op het gebied van zorg en dat men handelde vanuit het uitgangspunt 'bonum commune'.

Gebruik bron 5.

- 2p **9** Geef met behulp van kenmerkend aspect uit de 16^e eeuw een verklaring voor het uiterlijk van de Oud-Katholieke Kerk in Gouda.

Gebruik bron 6.

- 4p **10** Leg met de bron uit dat:
- Gouda geen last heeft gehad van de Beeldenstorm;
  - Gouda tijdens de Opstand aan de kant van de geuzen stond.

Gebruik bron 7.

- 2p 11 Leg uit dat de bron past bij de burgerlijke cultuur.

C.J. de Lange, vrijheer van Wijngaerden en Rygbroek, lid van één van de rijkste regentenfamilies van Gouda, was al op 25-jarige leeftijd lid van de vroedschap van Gouda. In de vroedschap bepleitte De Lange de invloed van de burgerij op de samenstelling van de bestuursorganen in de Republiek. In 1783 was De Lange betrokken bij de oprichting van het Goudse Vrijkorps.

- 2p 12 Leg uit dat De Lange van Wijngaerden hoorde bij de staatsgezinden.

Door de tijd heen

De volgende gebeurtenissen over Goudse burgemeesters staan in willekeurige volgorde:

- 1 Onder het burgemeesterschap van van Nicolaas IJzendoorn kwam de treinverbinding met Rotterdam en Utrecht tot stand.
- 2 Jan Hays Gerritsz. was als burgemeester betrokken bij het plan om Gouda weer terug te brengen onder Spaans gezag.
- 3 Egbertus Gerrit Gaarlandt kreeg in zijn burgemeesterschap te maken met een grote economische crisis in de stad, die het gevolg was van de ineensstorting van de aandelenbeurs op Wall Street.
- 4 Aan het begin van de Duitse bezetting werd de Goudse burgemeester Karel Frederik Otto James gearresteerd, waarna hij een jaar in gevangenschap doorbracht.
- 5 Martinus van Toulon behoorde tot het patriottische kamp. Hij was verantwoordelijk voor het arresteren van Wilhelmina van Pruisen bij Goejanverwellesluis.
- 6 Eugène Albert Arnold Liera was als NSB'er door de Duitsers benoemd als burgemeester van Gouda.

- 2p 13 Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Moderne tijd

Veel Gouwenaars leden in de eerste helft van de 19e eeuw een armoedig bestaan. Ze woonden in kleine, bedompte huizen en hadden weinig te eten. Het drinkwater kwam rechtstreeks uit (vervuilde) grachten die dienst deden als open riolen. Besmettelijke ziektes als cholera en de pokken hadden daardoor vrij spel. De gemiddelde leeftijd van de Goudse bevolking was laag. De Goudse arts Willem Frederik Büchner trok zich het lot van zijn stadsgenoten aan. Hij wilde de hygiëne in de stad verbeteren door schoon drinkwater, schone straten en een deugdelijke riolering tot stand te brengen. Büchner bracht zijn ideeën onder de aandacht van het stadsbestuur. Toch zou het nog jaren duren voordat de gemeente zijn adviezen opvolgde.

- 2p **14** De ideeën van Büchner passen bij het verlichte denken. Leg dat uit.

Gebruik bron 8.

- 2p **15** Leg uit dat deze foto waarschijnlijk genomen moet zijn voor 1874.

Gebruik bron 9.

- 2p **16** Leg uit bij welk kenmerkend aspect de bron past.

Gebruik bron 10.

- 2p **17** Stel, je doet onderzoek naar het leven in Gouda tijdens de Eerste Wereldoorlog. In hoeverre vormt deze foto een representatieve bron voor je onderzoek?

Op 14 september 1827 vierde de Joodse gemeente in Gouda het inwijdingsfeest van de nieuwe synagoge aan de Turfmarkt in Gouda in het bijzijn van burgemeester en wethouders. Na 1943 was er echter geen sprake meer van een synagoge.

- 2p **18** Leg uit hoe dit kan en verwijs hierbij naar een kenmerkend aspect.

Gebruik bron 11

Plateelbakkerij Zuid-Holland (Plazuid) was gevestigd op het Raam in Gouda. Lange tijd maakte het bedrijf veel winst. In 1964 ging het bedrijf echter failliet door de toenemende invloed van Azië, en in het bijzonder China op de wereldeconomie.

- 3p **19** Verklaar het verband tussen de vier modernisering van China en het verdwijnen van plateelfabriek 'Plazuid' in Gouda.

De volgende gegevens gaan over de uit Gouda afkomstige politicus Mohammed Mohandis.

1. Op 28 juni 1985 werd Mohammed geboren als zoon van Marokkaanse gastarbeiders.

2. In 2004 ging hij de politiek in, waarbij hij zowel gemeentelijke als landelijke functies vervuld. Ook was hij communicatieadviseur en beleidsmedewerker bij het Samenwerkingsverband Marokkaanse Nederlanders (SMN). In 2012 werd hij gekozen als lid in de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid.

- 2p **20** Geef bij elk gegeven aan, bij welk kenmerkend aspect uit de tweede helft van de twintigste eeuw dit gegeven past.

EINDE